

KRISZTIÁN BÉLA

A szakmai tudástranszfer és a Szakképzési Szemle 25 éve (1984–2009)

A céhvilág eltűntével a szakmai tudás átadása, megtanítása a szerveződő iparoktatási rendszer feladata lett.¹ Az intézmények szervezése, a kellő szaktudással és pedagógiai képességekkel rendelkezők kiválasztása évtizedekig – és a korszakokon átívelő módon máig – tartó folyamat. A szakmai képzés gyakorlati megalapozottsága, elméletének kialakulása hazánkban szerencsésen alakult. A hazai hagyományos foglalkozások a gazdaság és a társadalom szükségletei mentén fokozatosan modernizálódtak, a történeti korszakoknak megfelelően változtak és ebben nagy szerepe volt a benne résztvevők érdeklődésének, felelős hivatástudatának és azoknak az európai kapcsolatoknak, amelyek kezdettől érvényesültek. Az államalapítástól folytatódnó betelepítések során mesteremberek (bányászok, mezőgazdasági telepesek, pénzverők, tanítók és sokan mások) érkeztek szakmájukat gyakorolni új helyeken, számos kedvezmény birtokában. A gazdaság fejlődésében nagy szerepe volt annak, hogy az ország a Habsburg birodalom keretében – fokozatos gazdasági önállósulása mellett – olyan körülmények között működhetett, amelyekben a tőke, az áruk, a személyek áramlása lényegében akadály nélkül mehetett végbe.

Az ipar fejlődésében meghatározó szaktudás közvetítésében nagy szerepe volt az ipartestületeknek. Munkájukat, az ipartestületek irodalmi tevékenységét KOSSUTH LAJOS is meghatározta. Ő szerkesztette a „Hetilapot”, támogatta és segítette a „Népszerű könyvtár” és a „Mester-szótár” kiadványokat, továbbá több ipariskolai tankönyv és az iparstatisztika készítésének munkáit.

A világ természetesen megváltozott az első pedagógiai folyóirat megjelenésétől (azaz 1841-től) napjainkig. Az azonban nem változott, hogy a közoktatás-politikának alapvető érdeke az információáramlás optimális működése letről felfelé és fentről lefelé. Ez viszont figyelmet, központi akaratot, biztatást – és anyagi támogatást is igényel. Az anyagi támogatás mindig kritikus feltétele volt a szakmai-pedagógiai lapok kiadásának. Ezért számos kiadvány széleskörű szponzori támogatással jelent meg. A „Kereskedelmi Szakoktatás” című lap például többféle hirdetést közölt, ennek bevételét a folyóirat fenntartására fordították. Gyakori volt, hogy a hirdetésekkel igyekeztek pénzügyi gondjaikat enyhíteni (ilyen volt például a „Magyar Iparoktatás Tanárainak Közlönye”, mely terjedelme egyharmadát fordította hirdetésre).

Az iparoktatás szakmai irodalmi háttérében több-kevesebb rendezettséggel megjelentek azok a kiadványok, amelyek rendszeresen szolgáltak hírekkel, a szakmai tájékozottságot segítő kisebb-nagyobb cikkekkel, tanulmányokkal.² A kiadók lelkes tanárok, mesterek, vállalkozók, birtoktulaj-

¹ Győriványi Sándor: Fejezetek a magyar szakképzés történetéből. I-III. Új Pedagógiai Szemle, 1996. 10, 11, 12. sz. 155. – Vázlatok a magyar szakképzés évezredes múltjához 1-2. Szakoktatás, 1996, 9.sz., 1997, 3. sz. 156.

² Batári Gyula: A tudományos szaksajtó kialakulása Magyarországon: 1721–1867. Budapest. OSZK, 1994. 188. (Az Országos Széchényi Könyvtár füzetek 5.)

donosok, kormányhivatalok képviselői³ voltak, akik nem egyszer magánvagyonukból is áldoztak a nemes feladatra.

A szakmai-pedagógiai ismereteket közvetítő lapok közül megemlíthjük az 1865-től megjelent „Magyar Gyorsíró Szaklap”-ot, amely „a gyorsírás taní tása és elterjesztése ügyében” nyújtott ismereteket. Az 1872. és 1884. évi Ipartörvények előírták a szaktanításban részvevők műveltetését, képzését, továbbképzését.⁴ A tudnivalókat különböző pedagógiai lapokban, köztük pl. az *Iskolakert* (1890), a *Gazdasági Tanító*, a *Kereskedelmi Szakoktatás*, a *Magyar Iparoktatás* (1900), a *Gyakorlati Pedagógia* (1910) címűekben közölték. A *Magyar Iparoktatás*⁵ és a *Kereskedelmi Szakoktatás*⁶ évtizedekig szolgálta a szakoktatás ügyét.

Az iparoktatás a történelmi korszakokon átívelő módon, ha változó rendszerességgel is, mindig rendelkezett szaksajtóval. Ennek rétegződése, változatossága azokat a változásokat tükrözte, amelyek az iparoktatásban tért nyertek.⁷ Míg a közép- és felsőoktatással kevesebbet foglalkozott, a kisdédóvás, a népoktatás és a szakoktatás kérdéseit az egész korszakon át folyamatosan napirenden tartotta a korabeli sajtó. Az ezekkel kapcsolatos kutatási eredmények számos új adattal gazdagítják, és sok esetben új megvilágításba helyezik a szakirodalom által korábban e témakörökről felvázolt képet.⁸

Az iparoktatás állami kézbevétele és az iparoktatás iskolaszerkezetbe tagozódása után az ipari oktatás, melyet 1957-ig a Munkaerő Tartalékok Hivatala (MTH) irányított,⁹ azonnal megindította saját lapját, az *Iparitanulóképzést*. A lap utóbb *Szaktunakásképzés*, majd máig *Szakoktatás* címmel szolgálja a szakképzést.

Az iskolaszerkezet fokozatos elkülönülése, a szintek megerősödése (szakiskolák, ipari-tanuló, majd szaktunakásképző iskolák, technikumok, majd szakközépiskolák) szükségessé tett az egyes szintek pedagógiai-szakmai sajtójának megteremtését. Ezt a középfok számára előbb a rövid életű *Középfokú Szakoktatás*, majd 1984-től a *Szakképzési Szemle* biztosítja.

A *Szakképzési Szemlét* 1984-ben alapította az Országos Pedagógiai Intézet Szakképzési Igazgatósága, DR. BENEDEK ANDRÁS kezdeményezésére. A *Szakképzési Szemle* évente négy alkalommal megjelenő, országos terjesztésű oktatási-képzési folyóirat, mely elsősorban a szakképzéshez kapcsolódó elméleti írásokat tartalmaz. Kiadója a Nemzeti Szakképzési és Fejlesztési Intézet. A tudo-

³ Kvassay Jenőt tekinthetjük a vízügyi szaksajtó megteremtőjének. Az általa indított s évenként kiadott „Kultúr mérnöki Jelentések”-ből, amelyekben a hivatala által végrehajtott és tervezett vízimunkák részletes ismertetését adta közre, rövid időn belül (1890-től) *Vízügyi Közlemények* néven negyedévente megjelenő, nemzetközileg is elismert szaklapot teremtett. Ez a folyóirat máig az állami vízügyi szolgálat tudományos igényű orgánuma.

⁴ Vö. pl. Nagy Péter Tibor: Az 1872. évi ipartörvény és a tanoncoktatás. In: Hatszáz év neveléstörténetéből: Neveléstörténeti konferenciák 1997-1998. Szerk.: Balogh László. Budapest. OPKM, 2000. 155-164. (Neveléstörténeti füzetek; 17.). – Szabolcs Éva-Mann Miklós: Közoktatási törvények és a pedagógiai sajtó (1867-1994). Új Pedagógiai Közlemények. Budapest, 1997, ELTE BTK Neveléstudományi Tanszék, 140. A négy, mondhatni legjelentősebb közoktatási törvénycsomagot, illetve törvénycsomag megszületését és fogadtatását kísérik nyomon a szerzők: az 1868-as népiskolai, az 1883-as középiskolai törvényt, valamint az 1926-os, 1940-es népiskolai, az 1927-es polgári iskolai törvényt és az 1924-es, 1926-os, 1934-es és 1938-as középiskolai törvényeket.

⁵ Magyar Iparoktatás I-XXII. évf. A „Magyar Iparoktatás” kiadóhivatala. Budapest, 1896/97-1917/18. – I-IV. évf. szerk.: Szerényi József. – V-VIII. évf. szerk.: Szerényi Sándor. – IX-XIV. évf. szerk.: Mártonffy Márton – Víg Albert. – XV-XXII. évf. szerk.: Víg Albert – Magyar Endre. 153.

⁶ Alapítója Sásdy Schack Béla (Miskolc, 1859. július 11. – Budapest, 1936. november 29.) volt.

⁷ Fericsán Kálmán: Ősi fának ága-boga. A középszintű iparoktatási szervezet kialakulása és fejlődése Magyarországon. Mozaikok a nevelés történetéből IV. Pécs – Budapest, 1999.

⁸ Fehér Katalin: A reformkori Magyarország nevelésügye a sajtó tükrében. OTKA kutatási zárójelentés. 2008. (37613. sz.) http://www.otka.hu/index.php?akt_menu=3777 -2010-09-08.

⁹ MTH: az ipari és a kereskedelmi szaktunakás-utánpótlás biztosítására 1950-ben életre hívott szerv, amelynek hatásköre az ipari és kereskedelmi tanulók iskoláira terjedt ki. Az 1952-53. tanévtől a vas-, építő-, a bánya- és faipar számára biztosította a szaktunakásokat. 1956-ban megszűnt, 1957-ben hatáskörét a Munkaügyi Minisztérium Szakoktatási Főosztálya vette át (Illés Lajosné).

mányos, elméleti tanulmányok a szakképzésben folyó aktuális kérdésekről, az iskolakísérletekről, a gazdasági folyamatok és a szakképzés kapcsolatáról tájékoztatják az olvasókat. A folyóiratban számos olyan, a munkaerő-piaci képzéssel kapcsolatos tanulmány szerepel, amely közvetlen segítséget ad a tervezőmunkához, az oktatóknak hasznos háttérismereteket ad. A szakképzést érintő törvényi változásokról, a kutatásokról és innovációs törekvésekről a lap igyekszik naprakészen beszámolni. Bemutatja a külföldi tapasztalatokat, s azok magyarországi adaptálási lehetőségeit is. „Terepet” biztosít a doktoranduszok kutatásainak közzétételére. A folyóirat minden száma tartalmaz idegen nyelvű (angol, német, francia) összefoglalót.

A *Szakképzési Szemle* hiányt pótol, amikor a korábbi szakmai lapokat követően a szakképzés tudományos háttereként jelent meg. A középfokú szakképzéssel foglalkozó szakmai lapok addig egyetlen megjelenése nemcsak a rendszeres szakmai-pedagógiai kapcsolattartást, a folyamatos tájékozódás lehetőségét akadályozta, de az iskolák és a szaktudományok kapcsolatát is korlátozta.

1985-ben jelent meg a *Szakképzési Szemle* I. évfolyamának 1. száma FÖLDI JENŐ szerkesztésében. Az *első iránymutató ars poetica írásban* Benedek András „Közös ügyünk szolgálatában” címmel *vázolta a magyar szakképzés feladatait, jövőképét*. A *Szakképzési Szemle* 1985-től a kutatás, az oktatás, az elmélet és gyakorlat szerves egységének tudatosításában képviseli a hazai szakképzés egyik minőségi oldalát. A huszonöt év gazdag termése nemcsak a szakmai elmélet és gyakorlat tudományos megalapozottságának erősítésében, a szervezett és az önképzés lehetőségeinek folyamatos bővítésében járt utat tágitotta, hanem azon tudástranszfer lehetőségeit is megteremtette, amellyel a magyar szakképzés a változásokhoz alkalmazkodni volt képes.

A *Szakképzési Szemle* teljesítményét jelzi, hogy a 25 év alatt, 1984-2009 között száz példányban jelent meg és 11 500 oldalán 1012 hosszabb-rövidebb tanulmánnyal gazdagította a szakképzésben dolgozókat és az érdeklődő olvasókat. A tanulmányok között 26 recenziót találunk, külföldi szerző 102, hazai szerző 910 művet alkotott.

A szerző címe:

dr. Krisztián Béla

c. egyetemi tanár

Janus Pannonius Egyetem, Pécs

e-mail: krisztb@human.pte.hu